

PÅ VÄG TILL BEFRIAT OMRÅDE

Från flyktinglägren i Algeriet reser fotografen **Johan Persson** och journalisten **Anna Roxvall** in i befriat område, till Tifariti och vidare söderut mot Mijek.

Det har gått 40 år sedan Marocko inledde ockupationen av Västsahara. Lika länge har tiotusentals västsaharier levt sitt liv på flykt, med självständighet som enda mål och mening.

Vi reser söderut, genom befriat område, där kriget har frusit i rörelsen. Den 200 mil långsmala landremsan mellan Mauretanien och Marockos minerade mur ligger i Polisarios händer. Här finns blott sand, armé-baser och små nomadsamhällen, där livet är hårt och törsten latent. I norr ett grusigt månlandskap, i söder räfflade sanddyner och taggbuskar, däremellan mil efter mil av intighet där himmel och jord flyter samman.

Polisarios och Marockos eldupphör går snart in på sitt 25:e år, men ockupationen består. Nya gene-

rationer växer upp i de ogästvänliga flyktinglägren i den algeriska öknen – en plats där varken djur eller människor ska leva. Ungdomen ropar på ett nytt krig, ledarskapet manar till tålmod.

Det är ett diplomatiskt moment 22, och västsaharierna är dess fånge. Att ta upp vapnen igen vore politiskt självmord; Polisario skulle förlora sin position som internationellt erkänd företrädare för det västsahariska folket. Samtidigt står världen i brand, och ingen har tid att lyssna på den som protesterar fredligt. En konflikt utan blodspillan kommer att få vänta.

Och väntar gör västsaharierna. De väntar och väntar och åren går. Tålmod är kanske det enda som de har verkligt gott om.

Det är omöjligt att säga när också det tar slut.

En Polisariosoldat står på sin post i öknen, tio mil sydväst om Mijek i de Polisariokontrollerade "befriade områdena". Det syns inte vid en första anblick, men området är genommilitariserat.

Flyktinglägret Smara i Algeriet. Många av ungdomarna studerar vidare, men eftersom de är statslösa flyktingar finns inte många möjligheter att hitta några arbeten. De flesta arbetar för Polisario med olika sysslor, till mycket låg lön, och har ingen möjlighet att ta sig ur sin situation.

Mariam Lehbib är 24 år och född i flyktinglägret Smara. Hennes familj kommer från staden med samma namn i Västsahara och modern flydde när kriget inleddes 1975. Hennes far, som stannade kvar och slogs mot de marockanska styrkorna, sårades i benet strax före eldupphör 1991 och har svårt att gå. Men trots att hon har sett vad kriget kan innebära, tycker Mariam som så många andra unga i lägren, att det bästa vore att ta upp vapnen igen. Ockupationen har pågått i 40 år nu, och inget tyder på någon ljusning.

↑ I flyktinglägren växer ingenting, sanden virvlar fritt när det blåser och letar sig in överallt. De flesta, som **familjen Lehbib**, har problem med hosta. Det är inte meningen att människor ska leva här, och de över 90 000 människor som ändå gör det, är helt beroende av såväl matbistånd som vattenleveranser.

↓ **Fotbollsmatch i flyktinglägret Smara.** Västsahara har ett landslag, men får inte delta i VM, eftersom landet inte har erkänts internationellt.

Smara är ett gytter av lerhus, tält och sand. Här finns skolor för barnen och många ungdomar genomgår högre utbildningar, men som statslösa flyktingar befinner de sig sedan i en återvändsgränd.

Bilmekanikern **Habib Lahwaimad** växte upp i El Aaiún i det som då kallades Spanska Sahara. När Marocko invaderade området gick han med i Polisario. En blåsig dag i maj 1984 förlorade hans pluton sikten i öknen och gick rakt i armarna på marockanerna. I 13 år satt han fängslad. Han släpptes 1996 i samband med en fångutväxling. Vid det laget stod det redan klart att västaharierna inte skulle få uppleva någon folkomröstning.

Klockan var fyra på morgonen när **Hadi Hamadi** klättrade över den sandmur som Marocko byggt mot Algeriet. I månader hade han studerat soldaternas rutiner, letat efter den svaga punkten. Nu lever han i flyktinglägret Boujdour i Algeriet och försöker anpassa sig till ett liv i exil. Han är aktiv i en grupp som demonstrerar vid muren någon gång i månaden och har skaffat nya vänner. Men det händer ändå att han ångrar sitt beslut att fly. "Jag la min kamp på is när jag gav mig av."

Smara, Algeriet. Under kriget mellan Polisario och Marocko levde nästan enbart kvinnor och barn i flyktinglägren, vilket gjorde att kvinnorna byggde och organiserade mycket av livet. Kvinnorna har en stark ställning i det västahariska exilsamhället, även om könsrollerna är starkt uppdelade.

Invånarna i flyktinglägren **utanför Tindouf i Algeriet** saknar möjligheter att försörja sig själva och är helt beroende av matbistånd. Det säljs en del varor, men i jämförelse med många mer urbana flyktingläger i världen, sker handeln i mycket liten skala här.

TIFARITI, BEFRIAT OMRÅDE:

Tasalm Albachir Hach lever som nomad med sin familj i Tifariti. De har valt att hålla sig här, eftersom det finns en skola för barnen. Före kriget levde de som nomader i området runt El Aaiún.

– Min mor, mina systrar och mina bröder är kvar i ockuperat område. Jag har inte pratat med dem sedan 1975 – här ute finns inte något internet eller någon mobiltäckning, säger Tasalm.

↑ **Aum Kalfum** är 61 år gammal och lever som nomad tillsammans med sin familj i den **befriade delen av Västsahara** som kontrolleras av Polisario. Hon levde i flyktinglägren i Algeriet fram till 1999, sedan flyttade hon hit till **Mijek** där hennes bröder gör militärtjänst. Det växer mycket lite i området, det råder ständigt brist på vatten och det finns ingen el, men Aum Kalfum är ändå lyckligare här än i lägret. "Jag föredrar att leva i mitt eget land. Oavsett hur hårt livet här är, är det bättre än ockupationen, och det är bättre än att leva som flykting", säger hon.

← **Hassan Ali Hamdi** i en av stridsvagnarna som har stått still sedan eldupphör 1991. Soldaterna i det mekaniserade förbandet i **Tifariti** tar väl hand om fordonen för att vara redo om kriget skulle blossa upp igen.